

29. 6. — 22. 8. 2021 (Galerie MeetFactory)

©Z

Planted in the Body

Skupinová výstava *Planted in the Body* se zabývá půdou, rostlinami a jejich produkty - jakými jsou oleje a pigmenty - jako zdroji a nositeli vědění a zkoumá, jak se jejich jedinečné dědictví předávalo po staletí.

Výstava chce být oslavou vegetace samotné, mimo lidské zásahy a nadvládu. Rostliny tu byly před námi a pravděpodobně nás také přežijí. To my jsme zakotveni v přírodě, ona nás přesahuje. Rostliny se však díky tomuto zakotvení staly také rozhodujícími svědky lidských dějin, reflektujíc místní, regionální i globální mocenské hry a politické a sociální rozdíly, a to jak v přírodním prostředí, tak v krajině vytvořené člověkem. Zkoumání rostlin a přenosu jejich významu nás staví do liminálního prostoru, kde se vzájemně prolínají různé formy existence a poznání.

Planted in the Body poukazuje na úlohu matrilineárních a rodových řetězců při uchování a předávání přírodního vědění, které se dotýká oblasti léčení, spirituality, péče o životní prostředí, dovedností potřebných k přežití, stravovacích praktik, zahradničení a pěstitelství, mechanismů zvládání traumat a politických vzpomínek či konfliktů. Procesy předávání tohoto vědění jsou mnohostranné, probíhají skrze verbální i neverbální způsoby komunikace, prostřednictvím ústního podání, vyprávění příběhů, zpěv písní, kolektivní činnosti a zvyklostí, rituálů, či skrze intuitivní vnímání okolního prostředí. Ať už žijeme v lesích, na pláních či poštích, nebo jsme v kontaktu s vegetací v podobě zahrady, sadů a parků, prožíváme určité spojení s rostlinami. Jsou naší součástí, ale jejich poznání není vždy považováno za hodnotné, kolísá v čase, kultuře a lokalitách. Řetězce dědictví jsou zranitelné a často čelí hrozbě zániku či cenzury. V historii je známo více příkladů přerušení takovýchto řetězců. Připomeňme perzekuce v dobách, které považovaly znalosti léčitelů a bylinkářů za čarodějnictví; antropocentrické ničení ekosystémů; nebo prostou ztrátu vazeb mladších generací na odkaz předků, na zemi a na její ne-lidské obyvatele. O tato spojení musíme pečovat, protože skrze ně nás rostliny učí mnohé nejen o sobě, ale hlavně o nás samých.

Výstava pracuje s pojmem „rostlinných předků“ (plancestors), neboť se domníváme, že nelineární vědění, které je zprostředkováno vegetací, může být také vnitřně přístupné, bez dalších prostředníků, skrze intimní vazby, které nás jako živé bytosti pojí se světem přírody - od semen po listy, kůru, květy a plody. Svým způsobem je know-how, které nám poskytuje flóra, zasazeno do našich těl jako dar, k němuž nám nabízí dospět naše intuice. Sdílené přírodní zdroje jsou našimi nejlepšími učiteli a spojenci pro zajištění ekologické rovnováhy, na což ukazují také domorodé znalosti a kosmogonie, které nás učily přijímat poselství z rostlinného, zvířecího, minerálního, duchovního světa a světa předků a žít s nimi v harmonii, i když tyto hlasy byly v důsledku imperiální, koloniální a kapitalistické nadvlády oslabeny, diskriminovány nebo přímo umlčeny. Mnohá vystavená díla si přitom osvojují etnobotanickou etiku a přibližují regenerační postupy (pro krajinu, půdu i těla), které nás znovu svazují s naším společným dědictvím.

Motivy plodnosti a sezónních cyklů, které prostupují celou výstavou, nás spojují s hojností stejně jako se zánikem, které jsou přítomny ve všem živém, a vedou nás k tázání se po našem vlastním vztahu k vzorcům přenosu a předávání. Pokud jsou rostliny prostředníky, pak bychom se měli chovat jako příjemci jejich dědictví a učit se, jak prožívat a praktikovat. Umožňují nám dekolonizovat naše způsoby učení, uchování a předávání vědomostí. Díla na výstavě *Planted in the Body* se zabývají všemi těmito otázkami se zřetelem na naši příbuznost a s výhledem do budoucnosti. Naslouchání botanickému vědění vede podle nás k přijetí odpovědných způsobů jednání, bytí i k odporu, v reakci na naši složitou dobu, kdy je exploatace přírody každodenní realitou.

Již při vstupu do výstavního prostoru si divák může zdálky prohlédnout obraz aboriginské umělkyně **Emily Kame Kngwarreye** (asi 1910-1996), než se k němu přiblíží na důvěrnou vzdálenost. Tato umělkyně se ve svém díle dotýká síly a vitality rostlin, když zobrazuje, jak ženy používají australskou rostlinu atnwelarr (anglicky „pencil yam“, česky „tužková příze“) a domorodá semena, která téměř zázračně umožňují přežít v poušti, a také jejich vztah ke krajině předků a kosmogonii. Emily Kame Kngwarreye se narodila v Alhalkere v Utopii v australském Severním teritoriu a byla součástí komunity Anmatyerre a její strážkyní. K malování se dostala v pokročilém věku a zaměřila se především na místa spojená s yamem a ženskými obřady. Její obrazy *Untitled (Alhalkere)* a *o.T.* (oba z roku 1993) jsou příkladem autorčinných rozkvetlých obrazů rostlin a květů, které komunita Anmatyerre používá jako zdroj potravy. Její barevná abstrakce plná teček a čar představuje svět Arlatyeye (tužková příze), Ntange (semínko trávy), Intekwe (malá rostlina), Atnwerle (zelená fazole) a Kame (semínko batátu).

Podobně i **Solange Pessoa** ve svých obrazech z roku 2018 vytvořených pigmentem z plodu genipapo (janiba kopinatá) a sedmi obrazech malovaných olejem na plátně z roku 2020 evokuje dědictví předků a živoucí spojení s přírodou. Její kompozice často připomínají historické jeskynní umění, jsou však inspirované i modernistickou estetikou. Výstava představuje českému publiku její díla s rostlinnými motivy, listy a květy, vytvořená z původních olejů a barviv rostlin genipapo a lineaca, které domorodé kmeny Mineiro používají k léčebným účelům a k malování na tělo. Solange Pessoa, která žije v Minas Gerais, pracuje s těmito barvivy již dlouhou dobu a učí se od domorodých žen žijících v okolí. Umělkyně ve své tvorbě používá převážně organické materiály - půdu, mech, peří, mýdlové kameny (steatity), vosk, semena atd. - a tyto zemité složky přetváří v duchovní a metafyzická díla, která zdůrazňují naši spřízněnost s životním prostředím. Setkání jejich pláten s malbami Emily Kame Kngwarreye v rámci této výstavy podporuje dialog mezi díly, která sdílejí stejný přístup a citlivost, přestože pocházejí z odlišných zeměpisných oblastí, kulturních kontextů a časových období.

Také Střední Asie se vyznačuje hlubokým spojením s přírodou a jejími živly jako zdroji energie, jak dokládá **Saadat Ismailova** se svým průzkumem dendrolatrie (uctívání stromů) ve videoinstalaci *Celestial Circles* (Nebeské kruhy, 2014). Video, které je na výstavě promítáno, ukazuje 300 let starý platan v Handoni Eshoni Chanor v Tádžikistánu z pohledu pochodujících a zpívajících žen. Uctívání stromů - především platanů, jilmů a ořešáků - je rozšířeno po celé Střední Asii. Obvykle jej provádějí ženy a zahrnuje rituály, oběti, modlitby a poutě. Ve snímku *Celestial Circles* kamera, která v hypnotickém pohybu rotuje kolem koruny stromu, odhaluje rostlinný motiv, který se často vyskytuje v uzbecké tradiční výšivce. Na výstavě je video promítáno na stropě a vtahuje tak diváka k fyzickému zážitku z tempa chůze a zpěvu věřících žen. Další video Saadat Ismailové, *Chillpiq* (2017), které není součástí výstavy, opět reflektuje dendrolatrii, tentokrát však ženy otáčejí kovovou tyčí připomínající strom na vrcholu hliněné věže Chillpiq v Uzbekistánu, čímž zajímavě spojují umělé komponenty s přírodním rituálem.

Laura Huertas Millán se ve svém díle zabývá jednou konkrétní rostlinou, kokou, která je v komunitě Muiná-Muruí v Kolumbii tradičně posvátným průvodcem zdejších rodin a nikoli pouhým produktem ke konzumaci. Ve svém nejnovějším filmu *JÍIBIE* (2019) Huertas Millán zachycuje rituál výroby zeleného prášku z koky (zvaného „mambe“ nebo „Jiibie“) a odhaluje mýtus předků, v němž ženy a rostliny hrají zvláštní roli. Koka je zde považována nejen za zdroj poznání, ale také za průvodce při rozlišování dobra a zla.

Autorka se od roku 2018 zabývá pojmem „pharmakon“ (rostlinná entita, která je jedem i lékem) a zkoumá ne-lidskou subjektivitu koky, její kosmologické mimo-západní využití i její roli a osud ve válce proti drogám a potírání psychoaktivních látek. *JÍBIE* nechává diváka zblízka nahlédnout do zákulisí tradičního zpracování listů koky domorodými obyvateli (v kontrastu se západní představou kokainu, tedy bílého prášku) a zároveň odhaluje koloniální a postkoloniální násilí spočívající v dobývání, vykořisťování a ničení domorodých tradic a znalostí.

I Suzanne Husky se zajímá o přírodní prostředky, které mohou kromě léčení také učit. Ve své multimediaální tvorbě Husky kombinuje ručně vyráběné předměty a řemeslné výrobky s výzkumem v oblasti botaniky, zemědělství a historie a s ekologicky uvědomělým obsahem. Její rozsáhlá série keramických objektů nazvaná *Apothecary Pots. Plancestors* (Lékárenské nádoby. Rostlinní předci, 2019) - z níž na výstavě představujeme džbán a mísu (či umyvadlo) - je inspirována tradičním modrobílým designem albarella (nádoby na léky), které se vyráběly v 15. století v Itálii, kam je přivezli hispánsko-maurští obchodníci. Kresby na nádobách Suzanne Husky zobrazují lidi (většinou ženy) a křížence rostlin nebo hub a hlásají propojenost života i zodpovědnost nás coby předků vůči našim potomkům. Když mluví o této sérii nádob, umělkyně vysvětluje své záměry a zájmy: „Navštěvuji kurz Herbal Allies v Oaklandské škole Ancestral Apothecary School, kde jsou rostliny našimi spojenci, předky a učiteli, pokud jim nasloucháme. Každý týden začíná meditací, při níž se stáváme rostlinami, pak se zavřenýma očima slízeme několik kapek tinktury ze hřbetu ruky a pozorujeme její pohyby v těle, její účinky na naše myšlenky. Sdílime své intuice a vize a jsme zároveň zde, ale i s našimi předky, kteří tyto rostliny znali a využívali.“

Jako doplněk k autorčiným dílům uvádíme online také český překlad podcastu Suzanne Husky, která vedla rozhovor s františkánským řeholníkem a zemědělským inženýrem Hervé Covesem, s nímž hovořila o významu různých rostlin v českých (či širěji střeoevropských) pohádkách a mýtech.

Představa lidských i ne-lidských předků se objevuje i v současné tvorbě **Adély Součkové**, která se dlouhodobě inspiruje rozsáhlým výzkumem historie, mytologie a kosmogonie. V Galerii Kostka vystavujeme její obraz *Connected* z letošního roku (část rozsáhlejšího cyklu), zobrazující androgynní lidské tělo zakořeněné v zemi a zároveň propojené s nebesy. Podobně jako postavy z děl Suzanne Husky i obraz Součkové ukazuje propojenost a materiální i duchovní závislost člověka na jeho prostředí. Součková používá k barvení svých pláten různé přírodní pigmenty, například cibuli, víno a hrozny nebo popel z různých zdrojů. Pro pozadí tohoto obrazu použila kořen mořeny barviřské, který objevila během svého pobytu v Gruzii, kde je využíván k náboženským a sakrálním účelům. Kořen mořeny (*Rubia tinctorum*) se po tisíce let používal jako textilní barvivo, které dodává vláknům oranžové a červené tóny, přičemž nejstarší příklady jeho použití byly objeveny v archeologických nalezištích ve starověké Indii a Egyptě.

V hlavním prostoru galerie vystavujeme skupinu dalších děl Adély Součkové *Návraty předků a Pixeled* (2019). Jde o lightboxy, které ukazují další tradiční způsob barvení textilu - moravský modrotisk. Původně se pro modrotisk používalo přírodní (rostlinné) barvivo indigo, které však bylo v místních podmínkách nahrazeno indigem syntetickým. Součková často pracuje s archeotypálními symboly nebo jejich aktualizovanými verzemi - zde lze motiv těhotné ženy s hlavami/maskami uvnitř těla vnímat jako postavu matky-bohyně, oslavu plodnosti (která obecně spojuje ženské tělo se Zemí a jejími cykly) nebo jako vyjádření vztahu předků a potomků.

Luiza Prado de O. Martins se do hloubky zabývá ženským tělem a odhaluje souvislosti mezi znalostmi o rostlinách, plodností a potratem, přičemž se mnohdy dotýká složité a traumatické (post)koloniální zkušenosti. Pro výstavu vytvořila dvě nová díla, obě navazující na její předchozí projekty a výzkumy. V díle

Notes to the Seers (Poznámky k vidoucím, 2021) autorka vypráví o dvou mezinárodně rozšířených rostlinách - pelyňku (neboli artemisii) a routě. Obě mají dlouhou tradici coby léčivé byliny (zejména na „ženské nemoci“, k povzbuzení menses nebo zmírnění bolestí při menstruaci), ale také jako posvátné ochránkyně před újmou. Příběh pelyňku/artemisie je zarámován řeckou mytologií, zatímco příběh routy je vyprávěn z velmi osobního hlediska a spojuje umělkyni s jejími brazilským původem a tradicemi. Návštěvnice a návštěvníci si mohou vzít obálky s bylinami, vnímat jejich vůni a chuť, v ideálním případě formou odvaru, a tak je fyzicky prožít prostřednictvím vlastního těla a smyslů. Příběhy si lze také stáhnout v podobě původní audio nahrávky nebo jako text. **(Pozor: konzumace bylin se nedoporučuje těhotným ženám.)**

Druhé dílo Luisy Prado na výstavě navazuje na její dřívější projekt *Between the Beginning of Sense and The Chaos of Feeling: A Multispecies Banquet* (Mezi počátkem smyslu a chaosem pocitu: Mezi druhová hostina, od 2019), který rovněž využíval rostliny jako ingredience - v tomto případě ty, které jsou známými zdroji potravy a zároveň se používají v bylinných přípravcích určených k navození plodnosti a chťiče. Tyto ingredience byly součástí večeří podávaných na talířích z bioplastu, které následně zakonzervovaly stopy lidských i ne-lidských společníků při jídle. Vystavené panely z pryskyřice nazvané *Fleeting Commensalities* (Prchavé soužití, 2021) tyto zbytky uchovávají a připomínají tak, že lidé, rostliny a všichni ostatní tvorové jsou součástí složitého, propleteného řetězce života.

Nikola Brabcová společně s **Alexandrou Cihanskou Machovou** vytvořily novou multimediální instalaci kombinující objekty a video Nikoly Brabcové se zvukovou krajinou, kterou vytvořila Alexandra Cihanská Machová. Brbcová vychází ze svého dlouhodobého zájmu o půdu a o ekologicky šetrné způsoby tvorby uměleckých děl. Ve své instalaci nazvané *Jara* používá přírodní materiály (včetně bioplastu), které jsou biologicky odbouratelné a mají malý dopad na životní prostředí. Její umělecká tvorba probíhá spolu s jejím každodenním životem, souběžně s domácími pracemi, vařením, rodičovstvím. Proto recykluje a používá běžné materiály, dokonce i zbytky. Usiluje o výsledek, který je pomíjivý a ne-definitivní, o sochu, v níž je patrný proces jejího vlastního vzniku. Alexandra, jejíž práce propojuje video i objekty, vnímá zvuk jako vibraci, která prochází naším tělem/hmotou a mění nás. Záměrně viditelná přítomnost všech možných kabelů a další techniky nám zároveň připomíná, že technologie (a média jako zvuk nebo video) nejsou nehmotné, ale mají silný vliv na naše prostředí. Nikola ve svém videu ukazuje obyčejnou procházku zahradou své tchyně. Babička tu svému vnukovi vysvětluje, odkud se berou potraviny, jakou roli hraje hmyz a plevel, jak funguje kompost a také jak zásadní je odkaz předchozích generací - zde v podobě stromů vysazených dědečkem. Cílem tohoto videa je zamyslet se nad zemědělstvím a pěstitelstvím, které je vedeno láskou k přírodě - nikoli jejím vykořisťováním - a v němž osobní zkušenost a citlivé znalosti podporují vztah k rostlinám založený na respektu a úctě.

Ve videu *Flames Among Stones* (Ohně mezi kameny, 2019) se **Corinne Silva** dívá na zahradničení jako na strategii odporu, která otevírá dveře ženské zahrady ve středním Turecku a staví se proti autoritářskému a patriarchálnímu vnějšímu prostředí. Splétáním lidového příběhu o Şahmaran, božstvu s hlavou ženy a tělem hada, které zná všechny sféry bytí, autorka zkoumá matrilinearitu a to, jak lze kultivovat a oceňovat znalosti spjaté se zemí. Zahradničení se stává průchodem k jiné moudrosti, která nám pomáhá znovu se usadit a reagovat na politiku exkluze a ekologickou degradaci. Její impozantní devítimetrová textilie *All Our Mothers' Gardens* (Zahrady všech našich matek, 2021), tvořící přechod směrem k videoinstalaci, zabírá většinu prostoru v hlavní místnosti galerie. Spojuje v sobě látky obarvené hlinou a rostlinami z řady komunitních, pamětních, přídelových a partyzánských zahrad, včetně komunitních zahrad v Parko Navarinou v Aténách; Granby Four Streets Community Land Trustu

v Liverpoolu; a londýnské komunitní zahrady Extinction Rebellion. Projít skrze textilní závoj do prostoru videoinstalace znamená překročit práh do světa nepatriarchální formy předávání vědění, upřednostňující ženskou, nezápadní a více než lidskou moudrost.

Uriel Orlow představuje svým příspěvkem k výstavě stromy jako svědky důležitých historických událostí, ale také jako zdroje energie - jako přispěvatele k ozdravným procesům na mafií prolezlé Sicílii a nositele vzpomínek spojených s koloniálními vlivy v Jižní Africe. Uriel Orlow představuje v Galerii Kostka imerzivní multimediální instalaci *Wishing Trees* (Stromy přání, 2018), která je součástí jeho rozsáhlejšího díla *Theatrum Botanicum*, v němž důkladně zkoumá botanickou politologii. Zdůrazňuje zde roli rostlin jako nositelů politické paměti, zejména té, která souvisí s distribucí moci a s konflikty. Mnohvrstevnatost *Wishing Trees* je spojená s příběhy tří sicilských stromů tří sicilských stromů svázaných s historií aktivismu a migrace. Prvním z nich je 440 let starý cypřiš u Palerma spojený se Svatým Benediktem Černým, druhým je fíkovník v centru Palerma s výhledem na rezidenci soudce Giovanniho Falconeho a posledním olivovník v místě, kde bylo podepsáno příměří za druhé světové války. Stromy jsou tak připomínkou příběhů o otroctví, náboženství, vaření a migraci, o boji proti mafií a prvním odporu proti ní, který vedly ženy-aktivistky, a také nesou vzpomínky na válku. Uriel Orlow svým dílem zdůrazňuje provázanost osudů přírody a lidí.

V hlavní galerii autor představuje fotografii ze série *The Memory of Trees* (Paměť stromů, 2016), která se zabývá významem rostlin jako geopolitických činitelů a jako nositelů vzpomínek a stop historie. Série tvořená pěti díly se zaměřuje na Jižní Afriku a stromy spojené s nizozemskou koloniální minulostí a apartheidem, stejně jako na složitou historii obchodu s rostlinami a jejich drancování.

Výstava se nese ve znamení výrazného architektonického motivu kruhu, spojujícího všechny části prostoru a symbolicky představujícího kmen stromu, do kterého můžete vstoupit. Dohromady spolu vystavená díla ve své rozmanitosti médií, technik a stylů rezonují na mnoha, někdy nečekaných, úrovních, které zpřítomnil proces instalace. Několik děl spojuje použití syrové, ekologicky odbouratelné rostlinné hmoty, v jiných se objevuje propojení postavy babičky, respektive ženského předka, s jejími (pra)vnoučaty. Skrze výstavu na nás neustále útočí důkazy o síle, kterou rostliny přinášejí do našeho každodenního života. Zjistily jsme, že nová díla vzniklá přímo pro tuto výstavu se svou materialitou a formou i obsahem - podvědomě skrze náš kurátorský rámec – skutečně staly symbiotickými sousedy děl starších. Různé generace umělků a umělců spolu zde vedou dialog, a přestože pocházejí z různých kulturních kontextů, ukazují nám, jak poznání rostlin nezprostředkovaně prochází celým naším tělem a všemi našimi smysly, a zdůrazňují, jak je naše lidská existence propojena s existencí přírodních entit. Přijímání těchto znalostí formou ztělesněné praxe nám otevírá cestu k pochopení cyklického, pomíjivého a regenerativního aspektu všech věcí. Opět zde platí, že my jsme v přírodě a příroda je v nás.

Planted in the Body

29. 6. — 22. 8. 2021
Galerie MeetFactory

Vystavující: Nikola Brabcová (CZ)
& Alexandra Čihanská Machová (SK),
Laura Huertas Millán (CO), Suzanne Husky (FR/USA),
Saodat Ismailova (UZ), Emily Kame Kngwarreye (AU),
Uriel Orlow (CH/UK), Solange Pessoa (BR),
Luiza Prado de O. Martins (BR), Corinne Silva (UK),
Adéla Součková (CZ)

Kurátorky: Clelia Coussonnet, Tereza Jindrová

Námět: Clelia Coussonnet

Produkce: Jan Vítek

Asistentka produkce: Alena Brošková

Architektonická koncepce: Jakub Červenka

PR: Zuzana Kolouchová, Filip Pleskač

Grafický design: Jan Arndt, Richard Wilde

Instalační tým: Vladimír Drbohlav,

Jarmila Havlíková, Jiří Kaňák, Antonín Klouček,

Ondřej Kohout, Tomáš Koutník, Šimon Lakomý,

Karel Mazač, Oliver Mazač, Vojtěch Žák

Podpořeno grantem z Islandu, Lichtenštejska a Norska
v rámci Fondů EHP.

MINISTERSTVO
KULTURY

Budweiser
Budvar

 Dial Telecom

RADIO 1

 Vltava
Český rozhlas

 Radio Wave
Český rozhlas

 ARTALK

ArtMap

Státní fond kultury ČR

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Australian Embassy

**INSTITUT
FRANÇAIS**
Prague

Schwizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra
Svjaznara voblasti v České republice

CENTRE TCHEQUE
TSJECHISCH CENTRUM

prohelvetia

MeetFactory je v roce 2021 podporována grantem hl. m.
Prahy ve výši 9.000.000 Kč.